

PERUSTUSLAKIVALIOKUNNAN LAUSUNTO 7/2004 vp

Hallituksen esitys laeiksi kilpailunrajoituksista annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta

Talousvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 24 päivänä helmikuuta 2004 lähettäessään hallituksen esityksen laeiksi kilpailunrajoituksista annetun lain ja eräiden siihen liittyvien lakien muuttamisesta (HE 11/2004 vp) valmistelevalle talousvaliokunnalle samalla määrännyt, että perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto talousvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- hallitussihteeri Lauri Tenhunen, kauppa- ja teollisuusministeriö
- professori Ilkka Saraviita
- professori Kaarlo Tuori
- professori Veli-Pekka Viljanen.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan kilpailunrajoituksista annetun lain kieltoäännösten yhdenmukaistamista EY:n perustamissopimuksen kilpailusääntöjen kanssa. Kansalliset viranomaiset voivat soveltaa EY:n kilpailusääntöjä tapauksissa, joilla voi olla vaikutusta jäsenvaltioiden kauppaan. Markkinaoikeus voi EY:n kilpailusääntöjen rikkomistapauksissa antaa luvan Euroopan komissiolle ja kilpailuvirastolle tarkastuksen tekemiseen muissa kuin elinkeinonharjoittajan liiketoimissa, kuten esimerkiksi yrityksen johdon kohteissa.

Ehdotukset ovat suurelta osin seurausta EY:n kilpailusääntöjen täytäntöönpanouudistuksesta.

Näiden kilpailusääntöjen uusi täytäntöönpanoasetus tulee sovellettavaksi 1.5.2004 lukien. Ehdotettujen lakien on tarkoitus tulla voimaan samaan aikaan täytäntöönpanoasetuksen kanssa.

Esityksen säätämisyjärjestysperusteluissa selostetaan täytäntöönpanoasetuksen käsittelyä valmisteluvaiheessa muun muassa perustuslakivaliokunnassa. Lakiehdotuksen kohdan luvan myöntämisestä tarkastuksen toimittamiseen kotirauhan piirissä ei perusteluissa katsota olevan vastoin perustuslain 10 §:n säännöksiä. Esityksestä on kuitenkin hallituksen mielestä syytä pyytää perustuslakivaliokunnan lausunto.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Valiokunnan kanta asetusehdotuksesta. Esityksellä pyritään tekemään kansalliseen kilpailulainsäädäntöön muutokset, jotka aiheutuvat 1.5.2004 sovellettavaksi tulevasta neuvoston asetuksesta EY:n perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklassa vahvistettujen kilpailusääntöjen täytäntöönpanosta. Perustuslakivaliokunta on vuoden 2001 valtiopäivillä käsitellyt asiaa asetusehdotuksen pohjalta. Tuolloin kiinnitettiin huomiota muun muassa komission tarkastusvaltuuksiin perustuslain 10 §:ssä turvatus kotirauhan suojan kannalta. Esityksessä tältä kannalta huomionarvoinen on 1. lakiehdotuksen 20 a §:n 1 momentti. Markkinaoikeus antaa sen mukaan komission hakemuksesta luvan toimittaa tarkastus, joka täytäntöönpanoasetuksen johdosta voi kohdistua muun muassa yksityisasuntoon.

Vuoden 2001 valtiopäivien aikaisen tulkintakäytäntönsä näkökulmasta valiokunta huomautti ehdotuksesta, että tarkastusvaltuuksia ei ollut siinä sidottu konkreettiseen ja yksilöityyn syyhyn epäillä lakia rikotun tai rikottavan. Tästä syystä asetusehdotus ei valiokunnan mielestä ollut sopusoinnussa kotirauhan suojasta annettujen perustuslain säännösten kanssa (PeVL 12/2001 vp, s. 3/II).

Sittemmin annetun täytäntöönpanoasetuksen 21 artiklan 1 kohtaan sisältyy säännös, jossa kotirauhan piiriin ulottuva tarkastusoikeus sidotaan perusteltuun epäilyyn perustamissopimuksen 81 tai 82 artiklan vakavasta rikkomuksesta. Tämä vastaa valiokunnan asetusehdotuksesta ilmaisemaa kantaa.

Valiokunnan uudempi käytäntö. Perustuslakivaliokunta on vuoden 2002 valtiopäivillä katsonut, että perusoikeusrajoituksen oikeasuhtaisuusvaatimus ei täytynyt toimitettaessa kotirau-

han piiriin kuuluvissa liiketiloissa tarkastus selaista rikkomusta koskevan epäilyn perusteella, josta voi enimmillään seurata sakkorangaistus (PeVL 40/2002 vp, s. 2). Toisaalta julkisista varoista myönnettyjen tukien ja avustusten käytön valvomiseksi tehtävien tarkastusten sallittavuutta arvioidessaan valiokunta piti tarkastuksen toimittamista hyväksyttävänä myös sellaisia rangaistaviksi säädettyjä rikkomuksia koskevien perusteltujen epäilyjen johdosta, joista voi enimmillään seurata sakkorangaistus (PeVL 69/2002 vp, s. 2—3). Tämän uudemman käytännön valossa on selvää, että tarkastuksen toimittamisen valtiosääntöoikeudellinen sallittavuus kotirauhan piirissä liittyy perusteltuun syyhyn epäillä lakia rikotun tai rikottavan rangaistavaksi säädettyllä tavalla.

Arvio. Tarkastusoikeus kotirauhan piirissä kytetään täytäntöönpanoasetuksessa perustamissopimuksen 81 ja 82 artiklan vakavaan rikkomiseen. Tällainen teko voi olla rikos eli säädetty rangaistavaksi. Tästä ei kuitenkaan välttämättä ole aina kysymys.

Mainittujen sopimusmääräysten rikkomiseen liittyy lakiehdotuksen 7 §:n perusteella seuraamusmaksun (kilpailunrikkomismaksun) määrääminen. Tarkastusoikeuden kytkeminen tällaisella rangaistuksenluonteisella maksulla sanktioituun käyttäytymiseen ei ole ristiriidassa valiokunnan uudemman tulkintakäytännön kanssa. Lakiehdotus voidaan näin ollen käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Lausunto

Lausuntonaan perustuslakivaliokunta esittää,

että lakiehdotukset voidaan käsitellä tavallisen lain säätämisyjärjestyksessä.

Helsingissä 18 päivänä maaliskuuta 2004

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Kimmo Sasi /kok	Annika Lapintie /vas
vpj.	Arja Alho /sd	Reino Ojala /sd
jäs.	Leena Harkimo /kok	Arto Satonen /kok
	Roger Jansson /r	Seppo Särkiniemi /kesk
	Irina Krohn /vihr	Ilkka Taipale /sd
	Miapetra Kumpula /sd	vjäs. Veijo Puhjo /vas.

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

eduskunnan apulaispääsihteeri Jarmo
Vuorinen.